

Kelderluik als keerpunt

In verband met het 100-jarig jubileum van dit blad vroeg de redactie mij naar de meest opmerkelijke rechterlijke uitspraak op het gebied van werkgevers-aansprakelijkheid voor arbeidsongevallen. Daar hoefde ik niet lang over na te denken. Met dit artikel voor deze bijzondere jubileumuitgave als resultaat.

tekst Bas van Batenburg

Ter introductie. Ik was net afgestudeerd in de rechten en zette mijn eerste schreden in de beroepspraktijk als juridisch medewerker bij een letselschadekantoor. Ik ontving dagelijks een stapel formulieren met daarin de meest uiteenlopende ongevallen: huis-tuin-en-keukenincidenten, gaten in het wegdek, achterop-aanrijdingen in het verkeer en ongevallen op de werkvloer. Aan mij de opdracht te beoordelen of de veroorzaker van het ongeval aansprakelijk was en dus verplicht de letselschade van het slachtoffer te vergoeden. In de meeste zaken was er wel een of andere wet of norm overtreden, zodat de onrechtmatige daad tegenover het slachtoffer snel vast te stellen was. Makkelijk zat. In enkele zaken was dat niet het geval, terwijl er wel degelijk sprake was van een door de tegenpartij in het leven geroepen gevaarlijke situatie. Met andere woorden: de tegenpartij had met zijn gedraging bewust een gevaarlijke situatie in het leven geroepen waarvan iemand anders de dupe was geworden.

Maar onder welke noemer valt dit gevaarzettende gedrag als er geen enkele wet of norm is geschonden? De rechter moest hiervoor met een oplossing komen. Ik kwam snel achter het bestaan van een baanbrekende uitspraak door de Hoge Raad waarin dit leerstuk op eenvoudige wijze is uitgewerkt. Dit arrest is dan ook nog steeds in de dagelijkse praktijk van toepassing.

Het Kelderluik-arrest

Wat speelde er in deze zaak en waarom is deze uitspraak zo belangrijk voor de praktijk? De letterlijke tekst hieronder over de toedracht geeft een prima, zij het ietwat gedateerde, formulering van de feiten. Simpel kan het eigenlijk niet. Leuk om te weten dat het pand waar het drama zich heeft voorgedaan nog steeds bestaat, zie de foto. Helaas is het café opgedoekt en het befaamde kelderluik verdwenen. "Op 23 febr. 1961 heeft de heer R. Sjouwerman, ondergeschikte van 'Coca-Cola Export Corporation in het café 'De Munt' te Amsterdam een luik geopend van de kelder,

waarvan de toegang zich bevindt vlak voor de beide achter in het café gelegen toiletten, welke deuren onderscheidenlijk zijn voorzien van hoofdletters 'H' en 'D'. Wanneer men zich mag verlaten op de verklaring van Sjouwerman, dan heeft Sjouwerman, als chauffeur-verkoper in dienst bij Coca-Cola Corp., na het luik geopend te hebben en na in de kelder afgedaald te zijn om te zien of daar lege flesjes stonden, drie kratten met lege flessen uit de kelder gehaald, deze op elkaar gestapeld op de vloer van het café voor de kelderopening, en heeft hij, daarop de kelder verlaten hebbende, het luik open laten staan, om zich vervolgens achter de bar van het café te begeven ten einde daar lege Coca-Cola flesjes weg te halen. Terwijl het luik openstond wilde een bezoeker van het café, Duchateau zich naar een dier toiletten begeven omdat hij hoog nodig zijn gevoeg moest doen. Derwaarts gaande en gekomen bij die inrichting, is hij in de kelder gevallen waarbij hij een been heeft gebroken."

Als gevolg van de val in de kelder had Duchateau een paar forse beenbreuken

opgelopen. Hij wilde zijn schade claimen bij de werkgever van de heer Sjouwerman. Laatstgenoemde had immers het kelderluik open laten staan.

De advocaat van Sjouwerman meende dat Duchateau beter uit zijn doppen had moeten kijken. Hij verwees zijn claim naar het rijk der fabelen.

Duchateau liet het er niet bij zitten en legde de zaak aan de rechtbank voor. De rechtbank gaf Duchateau ongelijk. Hij had volgens de rechter maar beter moeten uitkijken en was dus verantwoordelijk voor zijn eigen schade.

In hoger beroep oordeelde het hof anders, namelijk dat beide partijen voor de helft aansprakelijk waren voor de gevolgen van het ongeval. Ook Sjouwerman liet het er niet bij zitten en ging in cassatie bij de Hoge Raad.

De kelderluikcriteria

De Hoge Raad vond dit ook geen makkelijke rechtsvraag om te beantwoorden, maar kwam met een fantastische oplossing. Volgens de Hoge Raad moest beantwoording van de vraag plaatsvinden aan de hand van de volgende aanknopingspunten:

1. De omvang van de kans dat anderen niet goed opletten
2. De omvang van de kans dat daardoor ongevallen ontstaan
3. De aard en de ernst van de gevolgen die kunnen ontstaan (zaakschade of letselschade)
4. De mate waarin voorzorgs- of veiligheidsmaatregelen bezwaarlijk zijn (in termen van kosten en moeite) voor degene die het risico creëert.

Volgens de Hoge Raad bestond er in deze zaak (ECLI: NL:HR:1965:AB7079) een verhoogde kans dat de gemiddelde cafébezoeker niet altijd goed oplet (1) en er daardoor een ongeval (2) met letselschade (3) kan ontstaan. Sjouwerman had bovendien op eenvoudige en goedkope wijze maatregelen kunnen nemen om het door hem gecreëerde gevaar te voorkomen (4). Hij had bijvoorbeeld lint kunnen spannen voor de opening van de kelder. De Hoge Raad bevestigde de uitspraak van het hof en oordeelde dat Sjouwerman en zijn werkgever voor de helft van de schade van Duchateau moesten opdraaien.

Aansprakelijkheid

Al deze gezichtspunten (de zogeheten kelderluikcriteria) zien vooral op het

Het pand waar het drama zich heeft voorgedaan.

leerstuk van de 'gevaarstelling'. Dat wil zeggen: situaties waarin iemand willens en wetens een gevaar voor personen in het leven roept. Een fraaie, bijna wettelijke formule, die naar later in de tijd is gebleken ook op werkgeversaansprakelijkheid van toepassing is. Of en op welke wijze de werkgever aan zijn zorgplicht heeft voldaan zal immers ook aan de kelderluikcriteria moeten worden getoetst.

Neem het voorbeeld van de gevaarlijke machine op de werkvloer. Een werkgever moet altijd rekening houden met het ervaringsfeit dat de werknemer bij de dagelijkse omgang met een gevaarlijke machine niet alle voorzichtigheid in acht neemt die gewenst is om ongelukken te voorkomen. Hoezeer de werknemer ook is geïnstrueerd en gewaarschuwd voor dit gevaar. Van de werkgever mag daarom worden verwacht dat hij steeds onderzoekt of er afdoende preventieve maatregelen of een veiliger werking van de machine mogelijk zijn. Bovendien moet hij doeltreffend waarschuwen voor het gevaar. Ook in dit verband gelden de vier kelderluikcriteria.

Alle maatregelen en waarschuwingen ten spijt kan toepassing daarvan nog

steeds leiden tot schending van de zorgplicht van de werkgever, waardoor die de schade van de werknemer moet vergoeden.

Kwetsbaarheid centraal

Vóór deze uitspraak was de waarschuwingsplicht van de werkgever relatief zeldzaam. De nadruk lag steeds op de eigen verantwoordelijkheid en onderzoeksplicht van het slachtoffer. Daarna is vanuit de beschermingsgedachte de kwetsbaarheid van het slachtoffer centraal komen te staan. Deze tendens heeft zich nadien in de rechtspraak over het aansprakelijkheidsrecht voortgezet. Als sprake is van gevaarzettend en dus onrechtmatig gedrag van de veroorzaker, zal steeds aan de hand van de kelderluikcriteria beoordeeld moeten worden of de veroorzaker hiervoor aansprakelijk is.

Behalve een mooie formulering van de relevante criteria is het Kelderluik-arrest een fraai voorbeeld van hoe de tijdsgeest zich in de rechtspraak weerspiegelt. Daarmee is het een arrest dat in dit jubileumnummer van vakblad Arbo niet mag ontbreken. <<

Bas van Batenburg is advocaat/partner van Van Batenburg & Pracht Advocaten in Alphen aan den Rijn